

Kieli ja kirjoitusjärjestelmä ”japanilaisuuden” mittana

Japanin kieltä puhuu noin 127 miljoonaa ihmistä, joista suurin osa asuu Suomea hieman suuremman Japanin valtion alueella. Vaikka kielen asemaa ei ole virallistettu erillisellä kielilainsäädännöllä, on se käytännössä kansallinen kieli. Japaninpuhujia ja kielenoppijoita on myös Japanin ulkopuolella, joten puhujien määrä lienee todellisuudessa ainakin kymmenisen miljoonaa korkeampi (Gottlieb 2007: 186). Maailman puhutuimpien kielten listalla japani sijoittuu yhdeksännen sijan paikkeille. Japaniin on tavattu viitata yksikielisenä ja varsin homogeenisena valtiona. Japanin alueella on kuitenkin puhuttu ja puhutaan edelleen useita muita kieliä ja murteita, jotka jäivät 1800-luvun lopulla alkaneessa kansallisvaltion modernisaatioprosessissa yhtenäisen standardikielen kehittämisen jalkoihin.

Julkaistu: 11. lokakuuta 2018 | Kirjoittanut: Riikka Länsisalmi

Mikä japani on? Kielen terminologista määrittelyä

Tunnetut kielen kuvaukset esittelevät japanin lähes kaikkien Japanin kansalaisten äidinkielenä (*native language*), jolla on noin 127 miljoonaa puhujaa Japanissa (Hasegawa 2015: 3; Iwasaki 2013: 1). *De facto* virallinen kieli japani toimii niin koulutuksen, median, hallinnon ja lainsäädännön kuin arkisen kommunikaationkin kielenä. Tässä yhteydessä huomautetaan useimmiten myös japaninkielisestä terminologiasta: *kokugo* (国語) ’maan kieli’ tai ’kansalliskieli’ on nykyisin käytössä eritoten koulujen oppiaineen nimenä, kun taas *nihongo* (日本語) ’Japanin kieli’ on termi jolla viitataan japaniin, kun sitä verrataan muihin kieliin tai opetetaan vieraana tai toisena kielenä. Muita yleisesti käytössä olevia termejä ovat *kōyōgo* (公用語) ’virallinen kieli’, *kyōtsūgo* (共通語) ’yleiskieli’ ja *hyōjungo* (標準語) ’standardikieli’.

Tämä terminologinen moninaisuus on näkynyt tutkimuslaitosten ja akateemisten seurojen nimissä, joissa on viime vuosina vähitellen luovuttu nationalistisia konnotaatioita herättävästä *kokugo*-termistä. Esimerkiksi japanin tutkimukseen keskittyvä, vuonna 1944 nimellä *Kokugo gakkai* (国語学会) perustettu akateeminen yhdistys vaihtoi nimensä vuonna 2004 muotoon *Nihongo gakkai* (日本語学会, englanniksi *The Society for Japanese Linguistics*) (Nihongo gakkai 2018).

Vuonna 1948 kansalliskielen (*kokugo*) tutkimiseksi perustettu tutkimuslaitos *Kokuritsu kokugo kenkyūjo* (国立国語研究所) on säilyttänyt japaninkielisen nimensä sellaisenaan (’kansallinen kansalliskielen tutkimuslaitos’), mutta englanninkielinen nimi on muuttunut parin nimenvaihdoksen kautta muodosta *National Language Research Institute* nykyiseen nimeen *National Institute for Japanese Language and Linguistics* (Kokuritsu kokugo kenkyūjo 2018).

Standardikielen kehittäminen ja levittäminen

Japanin avauduttua muulle maailmalle pitkän suljetun jakson jälkeen alkoi Meiji-kaudella (1868–1912) kiivas modernisaatioprosessi, jossa kiinnostusta herättivät Pohjois-Amerikan ja Länsi-Euroopan hallintorakenteet, instituutiot, sotavoimat ja koulutusjärjestelmät. Eurooppalaisten ihanteiden mukaisesti yhtenä modernin ja sivistyneen kansallisvaltion järjestäytymisen kulmakivenä nähtiin myös yhtenäinen kansalliskieli. Katseet kohdistuivat koulutetun pääkaupunkilaisväestön kielivarianttiin, jota ryhdyttiin käyttämään pakollisessa koulutuksessa ja siten levittämään koko maahan länsimaisin opein kehitetyn koululaitoksen kautta (Okamoto & Shibamoto-Smith 2016: 28–122).

Aiemmin lähinnä vain koulutetun eliitin hallitseman, puhekielistä poikkeavan kirjoitetun kielen muokkaaminen ”kaikelle kansalle” sopivaksi oli kuitenkin mutkikas prosessi. Myös ajatus, että puhumisen ja kirjoittamisen tulisi lähentyä toisiaan, oli eliitille ideologisesti vieras tilanteessa, jossa kirjoitusjärjestelmä ja kirjoitettu kieli oli edeltävinä vuosisatoina kehittynyt puhutusta japanista rakenteellisesti täysin poikkeavan kiinan tarjoaman mallin pohjalle. Myöskään mitään yhtenäistä puhuttua kieltä ei pitkässä saarivaltiossa ollut, eivätkä vuoristojen ja vesiesteiden takaisten, Edo-kauden (1603–1867) feodaalihallinnon pirstomina kehittyneiden varianttien puhujat välttämättä ymmärtäneet toisiaan lainkaan. 1700-luvun loppupuolelle asti läntisen Japanin Kioton ja Osakan alueen kieli oli *lingua franca* asemassa, mutta koulutetun samurai-luokan parissa pääkaupunki Edon (myöhemmin Tokio) oma variantti alkoi kohota arvostetumpaan rooliin.

Saksaan kielitieteitä opiskelemaan lähetetty tutkija Ueda Kazutoshi (1867–1937) vakuuttui yhtenäisen kielen merkityksestä kansallisen tietoisuuden luojana ja ryhtyi ajamaan tokiolaisen standardikielen (*hyōjungo*) asiaa. Vuonna 1892 *kokugo* ’kansalliskieli’ olikin jo koulujen oppiaine, ja murteet – *inakakotoba* ’maaseudun kielet’ – leimattiin sivistyksen esteiksi. Japanin alueellisen ekspansion myötä myös eteläisten Riukiu-saarten kielet ja pohjoisen – japanista täysin poikkeavat – ainukielet näyttäytyivät uhkana kansalliselle yhtenäisyydelle. Voimakkaan assimilaatiopolitiikan seurauksena ainun puhujat vähenivät nopeasti, kun taas eteläiset japanin sukukielet luokiteltiin murteiksi.

Ainun kielistä sahalinin ja kuriilien ainua pidetään nyt sukupuuttoon kuolleina, mutta Japanin pohjoisimman saaren Hokkaidon ainua pyritään edelleen elvyttämään ja opettamaan uusille puhujille. Eteläisten, Taiwanin lähellä sijaitsevien Riukiu-saarten kielet ja Tokiosta n. 300 km päässä Tyynellämerellä sijaitsevien saarten hajijō-kieli ovat niin ikään uhanalaisia (Moseley 2010). *Kieli*-termini herkästi assosioituvien kielellisten ja poliittisten oikeuksien vaatimisen välttämiseksi *murre* (*hōgen*) on Japanissa tässä yhteydessä suosituampi termi. Hallituksen alainen Council for Cultural Affairs (Bunkachō 2018) viittaa ainuun kielenä, kun taas eteläiset riukiu-kielet ja hachijō saavat määritteen *hōgen* – näin, jotta *kieli*-termin liittämisen vanhastaan murteina pidettyihin kielimuotoihin ei aiheuttaisi kansalaisten parissa vastustusta, vakuuttaa Kibe kollegoineen (Kibe ym. 2010: 8). *Murre* yhdistetään helpommin (paikallis-)kulttuurin vaalimiseen kuin kielellisiin, poliittisiin ja maanomistukseen liittyviin oikeuksiin, mutta nyky-

Japanissa ainukulttuurin ja -tradition edistämistä säätelevässä laissa myös ainun *kieli* on samalla viivalla perinteisen musiikin, tanssin ja käsitöiden kanssa (FRPAC 2018).^[1] Jos kieli on kulttuuriperinnettä siinä missä käsityöt, ei sille ja sen käyttäjille ehkä heti ryhdytä vaatimaan oikeuksia. Poliitikassa Japaniin onkin tavattu viitata yksikielisenä ja varsin homogeenisena valtiona; vuonna 2005 ministeri Aso Tarō^[2] luonnehti Japanin ”erityisyyttä” sanoin ”yksi kansallisvaltio, yksi sivilisaatio, yksi kieli, yksi kulttuuri ja yksi etninen ryhmä” (Okamoto 2009: 11).^[3]

Japanissa on kuitenkin vanhastaan myös kiinan- ja koreankielisiä yhteisöjä sekä enenevässä määrin muiden Aasian kielten ja brasilianportugalin ja espanjan puhujia. Tätä selittää maantieteellisen naapuruuden lisäksi Japanin kolonialistinen menneisyys Itä-Aasiassa ja maastamuuton historia. Brasiliasta ja Perusta on sittemmin muuttanut Japaniin runsaasti japanilaisemigranttien jälkeläisiä erityisesti tuotantoteollisuuden palvelukseen. Japanin monikielistyminen ja monikulttuuristuminen onkin aihe, joka on noussut 1990-luvulta alkaen sosiolingvistisen tutkimuksen keskiöön (esim. Sanada & Shōji 2005).

Japanin kielen vaihtamista johonkin toiseenkin kieleen on ehdotettu. Vuonna 1872 silloinen Washingtonin lähettiläs Mori Arinori ehdotti japanin korvaamista yksinkertaistetulla englannilla tai ainakin englannin ottamista käyttöön japanin rinnalla yhtenäistävänä modernin valtion kielenä (Heinrich 2012). Tunnettu amerikkalainen tieteilijä fyysikko Joseph Henry otti 1800-luvun lopulla kantaa Morin ehdotuksiin ja kannatti japanin korvaamista englannilla, koska japani ei hänen mielestään soveltunut koulutuksen saati kansainvälisen yhteydenpidon kieleksi monimutkaisen kirjoitusjärjestelmänsä vuoksi. Morin ehdotukset törmäsivät kuitenkin maanmiesten ankaraan kritiikkiin, jossa argumentit japanin puolesta vaihtelivat japanin aktiivisesta kehittämisestä lainsäädännön, koulutuksen ja oppineisuuden kielenä yhtenäisen kansallidentiteetin luomiseen, kansakunnan onnellisuuden vahvistamiseen ja kielen ja kansakunnan jakamattomana pidetyn, myyttisen henkisen yhteyden ylläpitoon.

Samankaltaisia ehdotuksia on sittemmin tehty myöhemminkin. Toisen maailmansodan lopputuloksen jälkimainingeissa tehtiin ehdotus ranskan puolesta, ja viimeksi vuonna 2000 englantia ehdotettiin japanin ”toiseksi viralliseksi kieleksi”. Tästä kielitieteilijä Tanaka Katsuhiko joutui huomauttamaan, että Japanissa ei ole edes ensimmäistä virallista kieltä (Heinrich 2012: 1, 107).

”Kiinalainen” kirjoitus japanilaisuuden mittana

Ironista kyllä, japanin ”ainutlaatuisuutta” edustavana pidetty kirjoitusjärjestelmä on kiinalaista alkuperää (Gottlieb 2007: 186). Rakenteellisesti täysin erilaisen, toonikieli kiinan kirjoitusjärjestelmä ei kuitenkaan sellaisenaan lainkaan soveltunut sanoja taivuttavaan agglutinoivaan japaniin. Tähän juontaa juurensa nykyisenkin kirjoitusjärjestelmän kompleksisuus.^[4] Modernin kirjoitusjärjestelmän kehittäminen ajoittui vuosiin 1868–1945, mutta kiinalaisia kirjoituksia päätyi korealaisoppineiden mukana Japaniin oletettavasti jo 400-luvulta alkaen. Klassisen kiinan kirjoitettu kieli kirjoitusmerkkeineen edusti pitkään prestiisivarianttia, mutta japanin kielen rakenteen ja sanajärjestyksen piirteet alkoivat vähitellen näkyä lisääntyneissä hybridityyleissä. 600-luvun puoliväliin asti kirjoittaminen kuitenkin edellytti Japanissa ”kiinalaisen” tai ”kiinalaistyyppisen” tyylin hallintaa, ja kiina pysyi pitkään kirjakielenä kuten latina Euroopassa. Varhaisessa Japanin runouden antologiassa *Man'yōshūssa* (n. 759) kirjoitustavan variointi saavutti eräänlaisen kompleksisuuden huippunsa logografisten ja fonografisten tulkintojen ja kirjoitusmerkkien kätkemien sanaleikkien ja kuva-arvoitusten

muodossa. 800-luvulle tultaessa kirjoitusmerkeistä kehitetyt foneettiset merkistöt vihdoinkin mahdollistivat japanin esittämisen yksinkertaisempaan tapaan. Nykyjapanin *hiragana*- ja *katakana*-merkistöt edustavat tämän kehityksen päätepistettä (Seeley 2000, Nieminen 1999).

1800- ja 1900-lukuihin mennessä hiraganaa, katakanaa ja kiinalaisperäisiä *kanji*-merkkejä käyttävä kirjoitusjärjestelmä oli jo niin vakiintunut, että se alkoi saada uudenlaisia merkityksiä eräänlaisen mystisen japanilaisuuden perimmäisen olemuksen ilmentymänä (Gottlieb 2007: 192). Ehdotuksia kanjien yksinkertaistamiseksi tai niiden määrän rajoittamiseksi pidettiin suorina hyökkäyksinä kulttuuriperintöä kohtaan, ja ainoastaan monimutkaisen kirjoitusjärjestelmän katsottiin kykenevän edustamaan japanilaisen ajattelun kompleksisuutta. Kieli sai keskeisen roolin ultranationalistisessa ideologiassa, joka myöhemmin johti ajatukseen japanin kielen ainutlaatuisuudesta. Tällaista kieltä olisi ulkomaalaisten mahdotonta oppia. Nykyisin laajimmat sanakirjat sisältävät jopa 50 000 kanjia, mutta päivittäiskäytössä niistä on vain parisen tuhatta (*jōyōkanji*), joista alakoulun opetussuunnitelmaan kuuluu alle puolet (*kyōikukanji*). Kirjoitusjärjestelmä on yhä edelleen kohteliaiden kielirekisterien ohella japanilaisen kielenhuollon pääkohde.

Kynä kädessä – kauniit ja korrektit kirjoitusmerkit

Japanissa arvostetaan yhä käsin kirjoittamista ja kaunista, tasapainoista käsialaa, vaikka ”näppäilykielen” vallatessa alaa kynällä kirjoittamisen taito on kansalaisten mielestä hiipumassa. Council for Cultural Affairs kartoittaa jokavuotisilla kyselyillä kieleen liittyviä asenteita, ja viimeisimpien tulosten mukaan yli 70 % vastanneista kirjoittaa jokapäiväisessä elämässään yhä säännöllisesti käsin ja yli 90 % pitää taidon ylläpitämistä suositeltavana (Bunkachō 2014: 8). Kansalaiset ovat kielitaidon osa-alueista eniten huolissaan juuri kirjoitus- ja lukutaidon heikkenemisestä. Lähes 70 % ilmaisi lukutaidon olevan heikentymässä, ja kirjoitustaidon huonontumisesta raportoi jopa 87 % vastaajista (Bunkachō 2011: 6–7).^[5] Erityisesti kanjien ”oikean” kirjoitustaidon hiipumisesta raportoivien määrä nousi kyselyssä edelliseen verrattuna 25 prosenttiyksikköä liki 67 %:iin. Nuoriso vaikuttaa kuitenkin suhtautuvan käsinkirjoittamisvaatimukseen vanhempaa väestöä rennommin – erään 22-vuotiaan blogia kirjoittavan yliopisto-opiskelijan sanoin: Miksi turhaan hermoilla siitä, ettei osaa kirjoittaa käsin kanjeja, kun ne voi kätevästi tarkistaa ja tuottaa mobiililaitteella milloin vain (YS 2018)?

Kirjoitustaidon ydintä on perinteisesti myös kirjoitusmerkkien oikea, siveltimen sulavaan liikkeeseen perustuva piirtojärjestys, jota japania vieraanakin kielenä opiskeleville edelleen opetetaan. Taannoin eräässä japanin kotikielen opetusta Japanin ulkopuolella käsittelevässä tilaisuudessa luennoitsija (Konno 2018) teroitti huolestuneelle teini-ikäisen helsinkiläiselle japanilaisäidille, että kirjoittaminen väärässä piirtojärjestyksessä pilaa hiragana-merkit, vaikka lopputulos olisikin täysin ymmärrettävä: ”Eiväthän ne silloin enää ole *japanilaisia* kirjoitusmerkkejä!” Harjoitusviikkokin olisi parasta pitää suorassa, vasenkätiset lapset kannattaisi kouluttaa oikeakätisiksi ja jo 2-vuotiasta pitäisi sinnikkäästi opettaa pitämään kynää oikein kädessä. Japanin huippuyliopistona pidetyn Tokion yliopiston opiskelijoista kun näkee luennoitsijan mukaan, että heille on opetettu ajoissa kynän suotava asento. Englannin ja muiden eurooppalaiskielten lainasanojen kirjoittamisessa käytettyjen katakana-merkkien piirtojärjestyksellä ei saman kouluttajan mielestä sen sijaan ole niinkään väliä, koska lainasanat ovat joka tapauksessa alun perin ulkomaan kieltä eivätkä japania. Vierasperäisistä sanoista viis, kunhan ”puhdasta” japania – jonka sanastosta lähes puolet edustaa kuitenkin kiinalaisperäistä kerrostumaa – kirjoitetaan sivistyneesti kaikkien sääntöjen mukaan.

Kuva 1. Riisiä myynnissä Kiotossa.

Maailman rauha japanilla tai monikielinen Japani?

Japanin kirjoitusjärjestelmän kompleksisuus ei ole estänyt sen opiskelun suosiota Japanin ulkopuolella, missä se kilvoittelee tätä nykyä mandariinikiinan kanssa. Mutta olisiko kiinasta tai japanista englannin uhkaajaksi? Kirjoitusjärjestelmän omaksuttavuuden kannalta vaivattomampi vaihtoehto olisi korea.

Kanadalaisyliopistossa elämänuransa japaninopettajana tehnyt Kanaya Takehiro keskittyy kielen rakenteeseen ja tarjoaa hämmäntävän essentialistisen argumentin japanin sisäsyntyisen rauhanomaisuuden puolesta. Siinä missä englannin subjekti komeilee kuin korkeimpana tähtenä joulukuusen latvassa, japanissa lauseen tekijä on Kanayan (2016: 91) mukaan vain yksi vaatimattoman matalan bonsaipuun oksa. Englannissa väitelauseen voimakas subjekti on aina läsnä ja jyrää objektiparan alle, kun taas japani jättää kontekstin perusteella ymmärrettävän tekijän ja tekemisen kohteen herkästi kokonaan ilmaisematta. Tämänkaltaisilla esimerkeillä Kanaya todistelee, että jopa maailmanrauha voidaan saavuttaa itseä korostamatonta japania puhumalla. Mainitsematta jää, että japanilla on myös tehty kamikaze-pommituslentoja, valloitettu naapurialueita ja tukahdutettu muita kieliä. Samankaltaisella logiikalla rauhanomaisuuden huippua edustaisi vaikkapa suomalainen jääkiekonpelaaja, joka joukkueurheilijana välttelee viittaamasta itseensä maalintekijänä *minä*-muodossa ja puhuu vastustajistakin empaattisesti ”kaverina”.

Entäpä japanin tulevaisuus harmaantuvassa Japanissa? Termi *monikielistyminen* (*tagengoka*) yhdessä *Japani*-sanalla tuottaa tieteellisten artikkelien tietokannassa huomattavasti enemmän hakutuloksia kuin *monikielisyyden* (*tagengoshugi*) (CiNii Articles 2018; Coulmas 2018:

29). Monikielistymisprosessi on huomattu, mutta monikielisyyden aitoon edistämiseen lienee matkaa. Uusi käsite, oppijan hiraganalla kirjoitettu *nihongojin* (にほんごじん)^[6] ’japanin kieli - ihminen’ viittaa nyt erityisesti Etelä- ja Kaakkois-Aasiassa japania lukioasteella opiskeleviin nuoriin, joista toivotaan japanintaitoista työvoimaa Japanin globaaleille markkinoille (Japan Foundation 2013). Suomessakin japanin opiskelu kouluissa on lisääntynyt (Ippo-hanke 2012), ja yliopistoista rekrytoidaan jo japanintaitoisia vastavalmistuneita töihin suoraan Japaniin. *Kokugon* ’kansalliskielen’ hallitseminen ei ole enää kynnyskysymys. Ulkomaan kansalaisten opiskelema *nihongo* 日本語 – ehkäpä jopa にほんご ilman kanjeja – alkaa olla kovaa valuuttaa ikääntyvän Japanin työmarkkinoilla.

[1] ”The Ainu Culture’ in this law means the Ainu language and cultural properties such as music, dance, crafts, and other cultural properties which have been inherited by the Ainu people, and other cultural properties developed from these.” (FRPAC 2018)

[2] Japanilaisissa nimissä sukunimi tulee ennen etunimeä.

[3] 「日本という国は.....一国家、一文明、一言語、一文化、一民族。他の国を探してもない」 (Okamoto 2009: 11).

[4] Nykyinen kirjoitusjärjestelmä sisältää kolme merkistöä, *hiraganan* (ひらがな), *katakanan* (カタカナ) ja kiinalaisperäiset *kanji*-merkit (漢字), joiden lisäksi käytetään esimerkiksi lyhenteissä tai korostavissa tarkoituksissa myös latinalaisia aakkosia. Ainoastaan kiinalaisperäiset kanjit ilmaisevat merkitystä. Kanjeista muokatut hiragana- ja katakana-merkistöt muodostuvat foneettisista tavu- (tai tarkemmin mora-) merkeistä. Kullakin merkistöllä on oma käyttötarkoituksensa. Hiraganalla ilmaistaan esimerkiksi verbien ja adjektiivien taivutuspäätteitä ja substantiivisanavartaloihin liitettäviä taipumattomia elementtejä. Katakanalla kirjoitetaan pääasiassa 1800-luvun puolivälin jälkeen eurooppalaisista kielistä omaksuttuja lainasanoja ja eläinten ja kasvien nimiä. Lisäksi sitä käytetään korostamis- ja fokusointitarkoituksissa. Hiraganaa käyttivät alkujaan erityisesti naiset, ja se assosioituneet siitä syystä sekä pyöreälinjaisuutensa vuoksi ’pehmeeseen’. Myös ehdotuksia japanin kirjoittamiseksi ilman kanji-merkkejä, latinalaisilla aakkosilla tai jopa kokonaan uusilla kirjaimistoilla on esitetty useaan otteeseen (Aripova 2014).

[5] Lukutaito-käsitteen määrittely vaihtelee (UNESCO 2006: 157–159), ja Japanissa lukutaito määritellään 15-vuotiaiden tai sitä vanhempien kansalaisten jokapäiväisen elämän edellyttämäksi yksinkertaisten sisältöjen luku- ja kirjoitustaidoksi (Statistics Japan 2017). Japaniin viitataan totutusti korkean 99-prosenttisen lukutaitoasteen maana, vaikka viimeiset kansalliset mittaukset on tehty 1940-luvulla (UNESCO 2018). Koulutuspolitiikan ammattilaiset tahi muut viranomaistahot eivät juuri ole lähteneet tarkastelemaan tätä käsitystä kriittisesti. Viralliset tilastot vain toteavat ykskantaan, ettei lukutaitoastetta ole Japanissa nykypäivänä kartoitettu (Statistics Japan 2017).

[6] Vrt. sama kanjein: 日本語人.

Riikka Länsisalmi on japanin kielen yliopistonlehtori ja Japanin-tutkimuksen dosentti Helsingin yliopistossa.

Lähteet

- Aripova, Kamola (2014) Ueda Kazutoshi to kokuji kairyō, Kyoto University Graduate School of Human and Environmental Studies Bulletin 23, 1–11.
- Bunkachō/Council for Cultural Affairs (2011) Heisei 23-nendo ”Kokugo ni kansuru yoron chōsa” no kekka no gaiyō.
http://www.bunka.go.jp/tokei_hakusho_shuppan/tokeichosa/kokugo_yoronchosa/index.html
(http://www.bunka.go.jp/tokei_hakusho_shuppan/tokeichosa/kokugo_yoronchosa/index.html), katsottu 12.9.2018.
- Bunkachō/Council for Cultural Affairs (2014) Heisei 26-nendo ”Kokugo ni kansuru yoron chōsa” no kekka no gaiyō.
http://www.bunka.go.jp/tokei_hakusho_shuppan/tokeichosa/kokugo_yoronchosa/index.html
(http://www.bunka.go.jp/tokei_hakusho_shuppan/tokeichosa/kokugo_yoronchosa/index.html), katsottu 12.9.2018.
- Bunkachō/Council for Cultural Affairs (2018) Japanese Language Policy. Endangered Languages and Dialects. http://www.bunka.go.jp/english/policy/japanese_language/policy/index.html
(http://www.bunka.go.jp/english/policy/japanese_language/policy/index.html), katsottu 29.8.2018.
- CiNii Articles (2018) Scholarly and Academic Information Navigator, National Institute of Informatics Scholarly Services. <https://ci.nii.ac.jp/ja> (<https://ci.nii.ac.jp/ja>), katsottu 12.9.2018.
- Coulmas, Florian (2018) An Introduction to Multilingualism. Language in a Changing World. Oxford: Oxford University Press.
- FRPAC/The Foundation for Research and Promotion of Ainu Culture (2018) Law for the Promotion of the Ainu Culture and for the Dissemination and Advocacy for the Traditions of the Ainu and the Ainu Culture. Amendment: Law No. 50, Jun. 2, 2006 & Amendment: Law No. 160, Dec. 22, 1999. <https://www.frpac.or.jp/web/english/details/law-for-the-promotion-of-the-ainu-culture-and-for-the-dissemination-and-advocacy-for-the-traditions-.html>
(<https://www.frpac.or.jp/web/english/details/law-for-the-promotion-of-the-ainu-culture-and-for-the-dissemination-and-advocacy-for-the-traditions-.html>), katsottu 13.9.2018.
- Gottlieb, Nanette (2007) Japan. Teoksessa: Andrew Simpson (toim.), Language and National Identity in Asia, 186–199. Oxford; New York: Oxford University Press.
- Hasegawa, Yoko (2015) Japanese – A Linguistic introduction. Cambridge: Cambridge University Press.
- Heinrich, Patrick (2012) The Making of Monolingual Japan: Language Ideology and Japanese Modernity. Bristol; Buffalo: Multilingual Matters.
- Ippo-hanke (2012). Japania lukiossa ja peruskoulussa. Rajamäen lukio.
<http://www.rajamaenlukio.fi/ippo-hanke/> (<http://www.rajamaenlukio.fi/ippo-hanke/>), katsottu 15.9.2018.
- Iwasaki, Shoichi (2013) Japanese – Revised edition. London Oriental and African Language Library, 17. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.

Japan Foundation (2013). Nihongojin fōramu.

http://www.jpfd.go.jp/j/urawa/trnng_t/2013/jp_speakers_2013.html

(http://www.jpfd.go.jp/j/urawa/trnng_t/2013/jp_speakers_2013.html), katsottu 15.9.2018.

Kanaya, Takehiro (2016). Nihongo ga sekai o heiwa ni suru kore dake no riyū. Tokio: Asukashinsha.

Kibe, Nobuko (2011) Gengo, hōgen no teigi ni tsuite. Teoksessa: Nobuko Kibe, Harumi Mitsui, Kayoko Shimoji, Sichao Cheng, Jirōta Kitahara & Mashiro Yamada, Kikitekina jōkyō ni aru gengo, hōgen no jittai ni kansuru chōsa kenkyū jigyō. Hōkokusho, 5–8. Tokio: Kokuritsu kokugo kenkyūjo.

http://www.bunka.go.jp/seisaku/kokugo_nihongo/kokugo_shisaku/kikigengo/jittaichosa/pdf/kikigengo_kenkyu.pdf

(http://www.bunka.go.jp/seisaku/kokugo_nihongo/kokugo_shisaku/kikigengo/jittaichosa/pdf/kikigengo_kenkyu.pdf), katsottu 10.9.2018

Kokuritsu kokugo kenkyūjo (2018) <https://www.ninjal.ac.jp/info/aboutus/history/>

(<https://www.ninjal.ac.jp/info/aboutus/history/>), katsottu 14.9.2018.

Konno, Yumi (2018) Kaigai de kurasu nihonjin oyako no ”nihongo” to no tsukiaikata -seminaari 29.3.2018. Finrando Nihonjinkai (Suomen Japanilaisten yhdistys ry).

Moseley, Christopher (toim.) (2010) Atlas of the World’s Languages in Danger, 3. painos. Paris: UNESCO Publishing. Verkossa: <http://www.unesco.org/culture/en/endangeredlanguages/atlas> (<http://www.unesco.org/culture/languages-atlas/en/atlasmap.html>), katsottu 15.9.2018.

Nieminen, Kai (1999) Japanin kieli ja kirjoitusjärjestelmä. Teoksessa: Olavi K. Fält, Kai Nieminen, Anna Tuovinen & Ilmari Vesterinen (toim.), Japanin kulttuuri, 287–299. Helsinki: Otava.

Nihongo gakkai/The Society for Japanese Linguistics (2018) <https://www.jpling.gr.jp/> (<https://www.jpling.gr.jp/>), katsottu 14.9.2018.

Okamoto, Masataka (2009) Gengo futsū no rettō kara tan’itsu gengo hatsugen e no kiseki, Journal of the Faculty of Integrated Human Studies and Social Sciences, Fukuoka Prefectural University 17–2, 11–31.

Okamoto, Shigeko & Janet S. Shibamoto-Smith (2016) The Social Life of the Japanese Language: Cultural Discourses and Situated Practice. Cambridge, United Kingdom: Cambridge University Press.

Sanada, Shinji & Hiroshi Shōji (2005) Nihon no tagengo shakai. Tokio: Iwanami shuppan.

Statistics Japan (2017) 27N-Q03 Kakukoku no shikijiritsu. <http://www.stat.go.jp/library/faq/faq27/faq27n03.html> (<http://www.stat.go.jp/library/faq/faq27/faq27n03.html>), katsottu 29.8.2018.

UNESCO (2006) Education for All Global Monitoring Report 2006. Chapter 6: Understandings of Literacy, 147–159. www.unesco.org/education/GMR2006/full/chapt6_eng.pdf (http://www.unesco.org/education/GMR2006/full/chapt6_eng.pdf), katsottu 29.8.2018

UNESCO Institute for Lifelong Learning (2018) Literacy and Language Classes in Community Centers. Country Profile: Japan. <http://litbase.uil.unesco.org/?menu=8&programme=131> (<http://litbase.uil.unesco.org/?menu=8&programme=131>), katsottu 29.8.2018.

YS (2018) Jinsei ni chizu wa nai. Sumaho ni yoru ”kanjiwasure” wa mattaku mondai dewa nai. Kanji ga kakenai, ii ja naika! <https://www.nomap-inlife.com/entry/sumahokanji> (<https://www.nomap-inlife.com/entry/sumahokanji>), katsottu 12.9.2018.

Artikkeliin viittaaminen

Länsisalmi, R. (2018). Kieli ja kirjoitusjärjestelmä ”japanilaisuuden” mittana. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 9(6). Saatavilla: <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-lokakuu-2018/kieli-ja-kirjoitusjarjestelma-japanilaisuuden-mittana> (<https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-lokakuu-2018/kieli-ja-kirjoitusjarjestelma-japanilaisuuden-mittana>)